

Nogle Forhold, der have Indflydelse paa Nedarvingsevnen hos Hesten.

Udarbejdet paa Grundlag af et Foredrag, holdt i det kgl.
Landhusholdningsselskab, d. 19. Januar 1887.
Af Konsulent, Dyrlæge J. Jensen.

M. H.! De Meddelelser, jeg skal tillade mig at gjøre den højtærede Forsamling, ere i Hovedsagen Biprodukter fra Udarbejdelsen af »Foreningen af jydsk Landboforeninger«s nye Stambog over Hingste af jydsk Race, men skyldes dog ogsaa Studier af lignende Arbejder, saasom: Prosch's »Uddrag af de frederiksborgske Stutteriers Aarbøger«, Grev Lehndorffs »Haandbog for Hesteopdrætere« og Biddells »The Suffolk horse history and stoodbook«, ligesom de ere byggede paa praktiske Iagttagelser fra mine mange Rejser paa Hestevæsenets Omraade, navnlig i Jylland. Min Hensigt har ogsaa nærmest været at bidrage til at belyse de jydsk Avlsforhold og ingenlunde at ville drage almengyldige Slutninger for Avlen i det Hele taget.

Mine Undersøgelser omfatte kun Hingste, og især saadanne, der enten ere præmierede eller have udmærket sig ved stærk Nedarvingsevne; det er det eneste Materiale, der for Tiden staaer til Raadighed, men jeg troer heller ikke, naar Antallet blot er stort nok, at der begaaes nogen Fejl ved i Spørgsmaalet om Nedarvingsevnen at holde sig til Hingste alene, lige saa lidt som der, da Opgaven i Avlen er at producere det bedst mulige, kan være nogen Fare ved at betragte Hingstene, der jo ere de aller-

bedste Individer, som et paalideligt Udtryk for godt Afkom i det Hele taget, idetmindste i en saa konstant Hesterace, som den jydsk dog er, og i hvilken det er et Særsyn, at Hingstene falde tilfældig eller have slette Søskende.

Jeg er naturligvis ikke blind for, at der kunde rejses Indvendinger mod saaledes at drage Slutninger, men, som Enhver, der er lidt hjemme i Avlsvidenskaben, veed, hviler Avlens Love ikke paa matematiske Beviser, men kun paa Erfaringer og Slutninger, og sandsynligvis naaer man heller aldrig videre end til paa et betydeligt statistisk Grundlag at skabe paalidelige Regler.

Anledningen til at jeg er kommen til at beskjæftige mig mere indgaaende med disse Forhold er, at jeg af og til er snublet over Tilfælde, der syntes at staa i Modstrid med de hippologiske Grundsætninger, ligesom jeg fra den første Dag, da jeg kom til at færdes blandt Opdrættere og praktiske Folk, har følt Savnet af et virkelig rationelt Grundlag for Landhesteavl. Saa længe man ikke med fuld Fortrøstning tør give korte Regler og praktiske Raad, er det ingen synderlig tilfredsstillende Virksomhed at agere Vejleder, især blandt Jyllands Hesteopdrættere.

Det vil være Enhver, der har beskjæftiget sig med Husdyravl, bekjendt, at der blandt en større Mængde Avlsdyr saavel af Han- som Hunkjøn, findes nogle enkelte, med en særegen Nedarvingsevne, der ytrer sig ved, at vedkommende Dyr altid give forholdsvis godt Afkom.

Der findes adskillige Hingste, der i saa Henseende have erhvervet sig Navnkundighed, f. Ex. Vissinghingsten og Grantorp i Jylland samt Allestedhingsten paa Fyn, ligesom der gives Hopper, der som Mødre til fortrinlige Hingste og Hopper, repræsenterer en betydelig Værdi.

Det er denne ejendommelige Egenskab, hvis sande Væsen vi ikke kjende, som vi, i Forbindelse med Opdræterens Dygtighed, skyldte Tilværelsen af Flertallet af de berømte Husdyrstammer og Racer. Men uagtet dens

Existens og Betydning anerkjendes af alle Opdrættere og næppe bestrides af nogen, saa have vi herhjemme dog kun skjænket den ringe Opmærksomhed som Faktor i Avlen, medens Tyskerne — der have døbt den Individualpotens — mulig tillægge den for stor Betydning paa Racerenhedens Bekostning.

Da Individualpotens tildels er ensbetydende med Evne til at give udmærket Afkom, og dette er Maalet, vi stræbe henimod, bliver det klart, at det var et epokegjørende Fremskridt i Husdyravlen, om det kunde opdages, hvorpaa denne Ejendommelighed beroede, og hvordan den skabtes.

Til den Ende troer jeg, det er nyttigt at se, hvortil den plejer at være knyttet, da man derigjennem mulig kunde faa Svar paa, hvordan den fremkaldes.

Først og fremmest maa da nævnes det udmærkede Individ. Det er en Sandhed, der ogsaa er almindelig anerkjendt, idet al Opdrætningskunst stadig er gaaet ud paa at benytte det bedste til Avl, og hele Dyrskueinstitutionen jo hviler paa det Princip: at udpege det bedste. Jeg skal kun her tilføje, at til det ualmindelige, hvad enten det ytrer sig ved en udmærket Exterior, overordentlig Ydeevne eller særegne Ejendommeligheder, ofte plejer at være knyttet en exceptionel Nedarvingsevne. Som et iøjnefaldende Exempel i den Henseende kan anføres den røde Hingst Agreeable — Stamfaderen til det berømte røde Stod i Frederiksborg Stutteri, — der faldt 1696 i det sorte, spanske Stod sammesteds.

En Kjendsgjærning, der bør noteres her, er, at kun de bedste, indførte Hingste have havt varig Betydning for vor Hesteavl.

Det andet Moment er den gode Afstamning, der netop ogsaa i den almindelige Bevidsthed staaer som en absolut Betingelse for god Nedarving. Men trods det, at man ligefrem gjennem Stamtavler kan faa Troen i Hænde derpaa, er det dog først for nylig, at Opdrætterne have

begyndt for Alvor at optage Stambogføringen som et nødvendigt Hjælpemiddel i Avlen.

Som Exempel paa, i hvilket Forhold Nedarvingsevne og Afstamning staa til hverandre, skal jeg bemærke, at man med grundigt Kjendskab til denne i mange Tilfælde endog kan forudsige, om der vil falde Præmiehingste i den eller den Stamme.

Hermed er jeg egentlig færdig med de almengyldige Regler for at frembringe godt Afkom, thi selv den rene Races Betydning har ikke altid været og er ikke overalt anerkjendt i saa Henseende, og om Slægtskabsavlen, som jeg senere skal berøre, ere Meningen endog meget delte. I det Hele taget staa Erfaringerne i mange Spørgsmaal meget skarpt overfor hinanden, og Grunden hertil maa vel nærmest søges i utilstrækkeligt Forsøgsmateriale, samt i at Erfaringerne ofte ere høstede under forskellige Forhold. At jeg, med min rige Lejlighed til at studere Landhesteavlen i Nu- og Fortid, ikke godt kan undgaa selv at gjøre Iagttagelser er selvfølgelig, ligesom jeg har en fortrinvis let Adgang til at indsamle de praktiske Erfaringer, der hidtil ere gjorte af de Mange, som paa forskjellig Maade have befattet sig med Landhesteavlen. — Jeg skal saaledes anføre en Iagttagelse, der ogsaa støttes af praktisk Erfaring, nemlig: at stærk Nedarvingsevne ofte findes hos Afkom af Dyr, der selv have besiddet denne Egenskab i høj Grad. Enhver veed jo, at man under iøvrigt lige Forhold altid foretrækker den Hingst, hvis Fader er berømt. For Hoppens Vedkommende gjælder akkurat det samme, om end Erkjendelsen deraf kun findes hos de dygtigere Opdrættere, men det er en bekjendt Sag, at disse med Forkjærlighed til Tillæg søge Hopper efter Mødre, der ere anerkjendte for deres Afkom.

Da det stærkeste og mest iøjnefaldende Bevis for en Hoppes Nedarvingsevne er præmierede Sønner — Præmiehingste —, saa vilde det støtte min Iagttagelse, om Døtrene af saadanne Mødre ofte vise sig som fortrinlige Moderhopper, og i saa Henseende kan virkelig henvises til

flere Søstre til Præmiehingste, som selv ere Mødre til Præmiehingste, ligesom man blandt bekjendte »Hingstemødre« ogsaa ofte træffer Døtre af Matadorerne i Hingsteverdenen. I Fuldblodsavlen, der vel er den eneste mere udbredte Hesteavl, som drives rationelt, ere de anførte Iagttagelser ingeniunde ukjendte, idet man hos Tillægsdyr lægger uhyre Vægt ikke alene paa Faderens, men mindst lige saa meget paa Moderens Betydning for Avlen, ja endog med Stutbogen i Haanden ved Valg af Tillægsdyr foretrækker saadanne, der i deres Stamtavle have de fleste for fortrinlig Nedarvingsevne berømte Forfædre.

Det er endelig en Kjendsgjerning, at de Hingste, der forplante Racer og Stammer, ingeniunde falde i Flæng eller tilfældig, men endog komme temmelig regelbunden i enkelte Familier, som kunne føres tilbage til en enkelt Hingst, der da gjerne har havt en med usædvanlig Nedarvingsevne begavet Moder.

Efter disse Iagttagelser og Erfaringer kunde det se ud, som om Nedarvingsevnen, ligesom f. Ex. Malkeevnen, var arvelig, og skulde det bekræfte sig, har man heri fundet et Hjælpemiddel, der kan blive af den største Betydning for hurtige Fremskridt i Husdyravlen. — Dr. Settegast siger rigtignok i »Husdyravlen«, oversat af Oppermann, at »Individualpotensen« ikke er arvelig, men hvorpaa han støtter sin Mening, faaer man ikke at vide, og selve Navnet siger jo ogsaa, at Forfatteren dertil regner det for en slet og ret individuel Ejendommelighed.

Hvis Tysklands »blandede« Hesteavl skulde være hans Erfaringskilde angaaende dette Spørgsmaal, kunde hans Opfattelse forklares, da Individualpotensen mulig næppe ytrer sig saa vedvarende i Halvblods- som i Renavlen.

Den praktiske Regel, der maatte dannes paa Grundlag af en arvelig Nedarvingsevne, er forlængst anerkjendt og anvendt af dygtige Opdrættere, nemlig: Sammenparring af Dyr, der begge besidde denne sjældne Egenskab i højest mulig Grad. Man søger altsaa at potensere Nedarvingskraften og ikke, som man kan se anbefalet,

at parre et Dyr med stærk Individualpotens med et andet, der er muligst indifferent, for at det første derved bedst kunde gjengive sig selv. — Denne Theori skyldes mulig den Iagttagelse, at naar man har parret f. Ex. en anerkjendt Hoppe med en ung Hingst, saa har Afkommet ikke sjældent viist sig mærkværdig godt. Man er i dette Tilfælde vistnok gaaet ud fra den Forudsætning, at det unge Dyr ikke kunde besidde nogen synderlig Nedarvingskraft.

En i Avlslæren hidtil urokket Lov har været den, at man kun kunde vente godt, livskraftigt Afkom af Forældre i den kraftfuldeste Alder, at ældre Dyr kunde bruges, saa længe de vare avledygtige og ikke svækkede af Alderen, men at det var absolut forkasteligt at benytte unge, ikke fuldt udviklede Heste til Avl, da man derved svækkede saavel Individet som Efterslægten. Denne Lov, der fra et Fornuftstandpunkt er uangribelig, har hidtil raadet i Theorien, i de fleste Stutterier og — af Hensigtsmæssigheds-hensyn — i Fuldblodsavl, hvorimod den ikke gjælder i Naturen og aldrig har været fulgt i Praxis, hverken i Landhesteavl eller i Kvægavl, hvor man endog er gaaet til Yderlighed i Brugen af uudviklede Avlsdyr.

Min Opmærksomhed er allerede tidlig bleven henledet paa, at flere af Jyllands mest fremragende Præmiehingste havde unge Forældre; den berømte gl. Vissinghingst f. Ex., født 1835, død over 20 Aar gl., efter at have leveret et ualmindelig talrigt og fortrinligt Afkom, af hvilket der findes nogle Draaber Blod i de fleste af Nutidens bedste, jyske Heste — var falden efter en 2-Aars Plag. Ligeledes kan der med Hensyn til unge Mødre anføres adskillige Exempler fra den jyske Race. Ogsaa i andre Racer er Forholdet tildels det samme; »Dølekongen«, en fortrinlig norsk 1ste Præmiehingst, havde en 2-aarig og »Stavemsborken« en 3-aarig Fader. Den berømte Clydesdale-Stodhingst »Rob Roy« var falden efter en 1-Aars Hingst og paa en 2-Aars Hoppe. I det Hele taget anvender man i de svære, engelske Hesteracer tidlig Afbenyttelse til Avl, ja Mr. Street, Forfatteren af en Prisaafhandling, der danner

Indledning til »The Cart Horse Stoodbook«, tilraader ligefrem Anvendelse af 2-Aars Hoppeplage. I den berømte franske Percheronrace, der jo ogsaa her til Lands prises for sin Udholdenhed og Energi, er Avlen næsten udelukkende bygget paa unge Avlsdyr. Konsulent Jessen skriver i »Tidsskrift for Landøkonomi«, 5. Række 1. Bind, 3. H., Pag. 215 saaledes om dette Forhold: Hingstene bedække ofte 2 Aar gl. Ældre Hingste ♂: over 6 Aar træffes sjældent. Noget lignende er Tilfældet med de gode Hopper, der sælges 4—5 Aar gl., efterat have givet et Par Føl; man træffer dog i flere Egne Hopper, der ere 10—12 Aar gl. Hoppen bedækkes ofte 1ste Gang, naar den er 2 Aar gl. Selv i det gl. Frederiksborg-Stutteri, hvor man planmæssig undgik Afbenyttelsen til Avl før 5—6 Aars Alderen, da Racen var sent udviklet, fandt der undertiden en tilfældig Parring Sted, saaledes fødtes Hoppen, K. Stjerne, 1794 af en som 2-Aaring bedækket Hoppe. Den var Moder til 5 Hingste, hvoraf et Par gode, og viste sig saaledes i Besiddelse af en ualmindelig stærk Nedarvingsevne. — Nær beslægtet med denne Race var den saakaldte »Knabstruphest«, hvis Stamfader, »Flæbehingsten«, var falden efter en gul 4-Aars Frederiksborg-Hingst paa Løvenborg. Naar Englænderne i Fuldblodsavlen i Reglen holde sig til modne Dyr, saa skyldes det nærmest den Omstændighed, at alle gode Heste løbe paa Væddeløbsbanen i den yngre Alder. Alligevel træffe vi berømte Dyr med stærk Nedarvingsevne, der ere faldne efter unge Forældre. Qween Mary — en af Englands bedste Fuldblodshopper — var saaledes falden paa en 2-aarig Hoppe, og den blev selv bedækket som 3-Aars.

Som det vil sees, tilsteder Loven endog Undtagelser med Hensyn til de Racer, paa hvilke den støtter sig, og som planmæssig udelukke de unge Avlsdyr.

Men da min Tro saaledes var rokket, indsamlede jeg Materiale til Belysning af disse for Avlen saa vigtige Forhold. Jeg behøver vel kun at antyde, at jeg har gjort mig Umage for at se saa objektivt paa Sagen som muligt,

og at jeg har truffet mit Valg med Hensyn til de medtagne Individer saa upartisk, jeg har kunnet. Desuden foreligger jo Kilderne, som jeg har benyttet, og endelig har Hr. Etatsraad Mourier-Petersen til Holbækgaard godkendt den af mig foretagne Inddeling i 3 Klasser med

Fædrenes Alder ved Bedæk- ningen.	De bedste Stod- hingste i Jylland.				Hingste, optagne i Stamb.	Alle Forf. be- kjendte brug- bare Hingste.	De bedste Stodh. af Suffolkracen.		
	1 Kl.	2 Kl.	3 Kl.	Ialt			1 Kl.	2 Kl.	Ialt
2 Aar	5		2	7	10	11	1	1	2
3 —	6	2	11	19	42	53	6	16	22
4 —	3	5	13	21	45	74	8	18	26
unge	2	4	1	7	8	8			
5 Aar	2	5	9	16	34	62	8	17	25
6 —	1	7	10	18	37	60	4	12	16
7 —	2	5	8	15	28	52	1	11	12
yngre	3	3		6	6	6			
8 Aar	1	2	7	10	22	38	4	11	15
9 —	1	2	8	11	22	40	4	2	6
10 —	1	2	6	9	17	27	2	3	5
11 —	1	1	2	4	15	24		2	2
12 —		1	3	4	13	14		1	1
13 —		2	5	7	9	18	1	2	3
14 —		2	1	3	9	12		1	1
15 —			4	4	9	13			
16 —		1		1	3	4			
17 —		1	1	2	6	9			
18 —			3	3	3	4			
19 —					1	3			
20 —					1	1			
21 —						1			
22 —									
	28	45	94	167	340	534	39	97	136

Hensyn til de bedste jyske Hingstes Nedarvingsevne: 1ste Klasse er Matadorerne i Avlen; mellem 2den og 3die Klasse er Skjellet ofte lidt vanskeligt at drage, og derfor ere alle 3 Klasser sammentalte.

Den næste Rubrik omfatter de Hingste i »Jydsk Stam-
bog«, hvis Fædres Alder er opgivet, og endelig findes der i den yderste tilhøjre alle, mig bekendte, brugbare Hingste

i Jylland. Fædrenes Alder ved Bedækningen er udfundet ved at trække 1 Aar fra Forskjellen imellem Fædres og Søns Alder.

Den anden Tabel omhandler Suffolkracen, der, saavel hvad Ydre som hvad Afstamning angaaer, staaer den jydsk

Alle de bedre Stodhingste i det gamle frederiksborgske Stutteri.							Englands bedste Stodhingste af Fuldblodsracen.		
Blaask.	Brune	Graa	Hvide	Røde	Sorte	Ialt	1 Kl.	2 Kl.	Ialt
	Ikke		be-	nyt-	tet		til		Avl.
							1		1
		3		2	4	9		4	4
2	2	1	2	1	4	12	2	15	17
1	2	3	3		3	12	2	12	14
	2	2	5	1	4	16	3	13	16
5	1	3	2	4	2	17	1	5	6
2	1	2	3	1	1	9	1	15	16
2	1	1		1	1	6	3	6	9
1	1				1	3	2	8	10
	1		1	3	2	7	2	7	9
1	1		1	1	2	6	1	8	9
1	3			1		5	1	7	8
	1			1		2	4	6	10
			1	1		2		3	3
	2					2		2	2
								2	2
1			1			2	2	3	5
							1	2	3
								3	3
18	18	15	19	16	23	110	26	121	147

Hest nær. Da jeg mangler indgaaende Kjendskab til bemældte Race, har jeg nøjedes med 2 Klasser: 1ste o: Stamholderne, og 2den, der omfatter saadanne, som have givet mindst to Hingste, men forøvrigt ikke have havt varig Indflydelse.

Da jeg har troet, det havde sin Betydning at se, hvorledes Forholdet stillede sig med Hensyn til »ædle« Racer,

har jeg medtaget Frederiksborghesten i forrige Aarhundrede og den engelske Fuldblodsrace. Hvad den første angaaer, da har det været mig umuligt at klassificere Hingstene, men jeg har medtaget for hvert Stods Vedkommende enhver Hingst, som har givet 2de Sønner eller én god Stodhingst, der har forplantet Slægten paa Hankjønssiden. Med Hensyn til Fuldblodshingstene, da har jeg regnet dem til 1ste Kl. Avlsdyr, som Grev Lehdorff betegner som saadanne, eller som efter Stamtavlerne udvise et større Antal gode Sønner. 2den Kl. Hingstene ere saadanne, som Grev L. betegner som »gode» Avlsdyr.

I det Hele taget er Nedarvingsevnen mere lagt til Grund for Klassifikationen end Exterior eller Ydeevne.

For de to »ædlere» Racers Vedkommende maa Antallet af bedækkede Hopper sættes til højst 40—50, medens de mest berømte jyske Hingste bedække indtil et Par Hundrede.

2-aarige Fædre: Af Sønner efter saadanne findes kun 11 af jydsk Race, da det næppe har været almindeligt, at 2-Aars Plage bedækkede i nogen stor Udstrækning, og det i de senere Aar endog, ligefrem har været forbudt i Henhold til Dyrskueplanerne. Men er Kvantiteten ikke betydelig, er Kvaliteten des bedre, i det vi her træffe 5 af de berømteste Stodhingste, nemlig: gl. Vissinghingst, Holt-Skimlen, Stejlbjerghingsten, gl. Norringhingst og Ginnerup.

3-aarige Fædre: Efter saadanne er der 53 jyske, deraf følgende 6 berømte Stodhingste: Tebbestruphingsten, Vandethingsten, Zampa (Rugtved), Glenstrup og Elkjær. Procentantallet af gode Suffolkingste er noget større end for Jyllands Vedkommende. Forøvrigt ere 3-aarige Hingste af begge Racer temmelig udviklede og blive ogsaa anerkjendte som tjenlige til Avl, kun sætter man nu herhjemme en Stopper for Misbrug af en slig ung Hingst ved gennem Dyrskuer reglerne at fastslaa 30 Hopper som Maximum.

4-aarige Fædre have, især naar man, hvad utvivl-

somt er berettiget, regner en Del af de som »unge« opførte med hertil, givet det største Antal Hingste i de 2de »grove« Racer og det i alle Rubrikker med Undtagelse af 1ste og 2den Kl. jydsk Hingste, af hvilke, mig bekendt, kun 3 høre herhen: nemlig Visborggaardhingsten, Grantorp og Lem, medens muligt endnu et Par, hvis Fædre ere angivne som »unge«, ogsaa burde tælles med her.

5-aarige Fædre: Antallet af Sønner viser en ubetydelig Nedgang, og denne fortsættes gennem de følgende Aldersklasser især i betydelig Grad for Suffolkhestens Vedkommende. Udregner man Procenttallet for de 3 Rubrikkers Vedkommende: Totalsummen af »de bedste Hingste«, »Hingste fra Stambogen« og »alle bekendte jydsk Hingste«, og sammenlægger de 3, 4 og 5-Aars samt de »unge«, faaer man en mærkelig Overensstemmelse, nemlig resp. 37—38 p. Ct., medens 6, 7 og 8-aarige samt »yngre« Hingste kun udvise resp. 27—29 p. Ct.

Derimod komme de »ædlere« Racer først rigtig med i den modnere Alder, men vise sig saa til Gjengjæld mere livskraftige som gamle. Forsaavidt man ikke gaaer ud fra, at jeg har »lavet« Tabellerne, vil man utvivlsomt finde den Overensstemmelse ret mærkelig, der er imellem saavel de 2 Landracer som de 2 ædle Racer, ligesom Forskjellen, der er mellem begge Afdelinger, og baade Lig- og Ulighederne gaa fuldstændig i Retning af, hvad man kunde slutte sig til efter Kjendskaben, man har til alle 4 Racer.

Det Resultat, man efter Tabellerne maa komme til, er først, at unge, endog meget unge Hingste, kunne være i Besiddelse af en meget stærk Nedarvingssevne, samt endelig at den Artningslov, der mulig gjælder for ædle Racer, næppe kan overføres paa Landracerne, idet der efter den Slags unge Dyr — 3, 4 og 5-aarige Hingste — netop er falden det største Antal gode Sønner, medens ældre og gamle Hingste, med Undtagelse af nogle enkelte, med særlig stærk Nedarvingssevne begavede Individier, have forholdsvis ringe Betydning i den Henseende.

Den Indvendnig, der tilsyneladende med Grund kan

rejses mod Tabellerne, er, at Fædrenes Antal eller det af dem bedækkede Antal Hopper ikke er opgivet. Men hvor ønskelig end Forholdstal vilde være til Belysning af Spørgsmaalet, saa veed dog enhver Fagmand, at Nedarvingen næppe nogenside bringes ind under matematiske Formler, og al vor Viden for Tiden er alene bygget paa Erfaringer, der tilmed ofte gaa imod hverandre. Med behørigt Kjendskab til de Forhold, her omhandles, veed man, at Præmiehingstene ingenlunde falde i bestemt Forhold til det bedækkede Antal Hopper. Nej, Jyllands bedre Hingste fødes fornemlig i Randers, nuv. Aarhus og Vejle Amter, medens Aalborg, Hjørring, Thisted og Ringkjøbing Amter langt fra kunne forsyne sig selv med gode Stodhingste.

Hoppernes Beskaffenhed er som bekjendt ogsaa en meget vigtig Faktor, naar det gjælder om Tillæg af Hingste, og som et oplysende Exempel i saa Henseende tjener, at den berømte »Hingstefader« Grantorp i 1870, der var første Bedækningstid, efter at den fik Kongepremie ved Landmandsmødet i Kjøbenhavn, avlede 6 gode Præmiehingste, men rigtignok med nogle af Jyllands bedste Hopper.

Naar man kjender de jyske Avlsforhold, veed man, at det er Regel, at de bedste Hingste, dels de, der have faaet de højeste Præmier ved Dyrskuerne, og dels saadanne, der ere bekjendte for at give godt Afkom, altsaa ikke ganske unge Hingste, gennemgaaende betjene de bedste Hopper; medens de fleste med Mistillid se hen til Plagene som upaalidelige med Hensyn til Udvikling, og disse have heller aldrig været begunstigede som Avlsdyr. Nu for Tiden maa 2-Aars Hingstplage jo slet ikke bedække, og 3-aarige kun 30 Hopper, hvis de skulle til Dyrskue, og det skal jo alle de nogenlunde brugbare; men selv tidligere var det et begrænset Antal Hopper, der førtes til saadanne unge Hingste, saa, selv om Antallet af 3-aarige Hingste er større end f. Ex. af 6-aarige, betjene dog utvivlsomt disse lige saa mange Hopper. At de 4-aarige Fædre have givet det største Antal Hingste kunde muligvis skyldes saavel den større Mængde af saadanne Stodhingste, som et

Flertal af bedækkede Hopper, og den ringe Nedgang i Tallet efter 5-aarige Fædre hidrører nærmest fra den Afgang, der finder Sted i den Aldersklasse, ved Kastration, Dødsfald og Salg, medens de tilbageblevne Stodhingste hver især bedække flere Hopper. Naar man kommer over 6-Aars Alderen er i det Hele taget den aarlige Afgang af de gode Stodhingste forholdsvis ikke stor og synes langtfra at staa i Forhold til den betydelige Formindskelse af Sønnernes Tal.

Man maa, som sagt, stadig holde for Øje, at Hingste kun falde efter enkelte Fædre, ligesom man heller ikke maa glemme, at de gamle Fædre, der have givet Hingste, næsten udelukkende have været Matadorer, med særlig stærk Nedarvingsevne, og alligevel er der ikke falden nogen særlig fremragende Stodhingst efter en gammel Fader, hverken i den jydsk eller Suffolkracen.

Praktisk Erfaring støtter forøvrigt Tabellen; thi den kyndige Opdrætter mener, at Afkommet bliver mindre og svagere bygget efter gamle Hingste, derfor seer man ogsaa, at selv særlig berømte Hingste altid tabe Søgning, naar Alderen begynder at gjøre sig gjældende.

En Forklaring for, at de yngre Fædre have givet de fleste og bedste Sønner, kunde ligge i, at de endnu ikke vare blevne misbrugte ved overdreven Bedækning, men i saa Fald maatte de for deres Afkom særlig berømte Hingste, der bedække unaturlig meget (150 til over 200 Hopper) tidlig tabe Evnen til at give gode Sønner, medens det netop er dem, der endog til den høje Alder vedblive at producere Hingste, hvorimod Hingste, med mindre stærk Nedarvingskraft, der derfor ikke bedække saa meget, tidligst synes at tabe Evne til at levere gode Sønner. — Ligesaa taler Erfaringen fra Hopperne, der ogsaa synes at give bedst Afkom i den yngre Alder, for, at selve Alderen er Hovedmomentet.

Et Forhold, som maaske staaer i Forbindelse med den stærke Nedarvingsevne hos yngre Hingste, og som støtter sig til gammel Erfaring, er, at Frugtbarheden synes

størst i den unge Alder, idet Plage ofte befrugte de Hopper, som ikke have kunnet blive med Føl ved fuldt udviklede, kraftige Hingste. Men i hvilket Forhold Frugtbarhed og Nedarvingsevne mulig staa til hinanden er uoplyst.

Bedækningen. Mødrenes Alder ved	Mødre til jydsk Stodhingste,			Mødre til Stodhingste af engelsk Fuldblodsrace,		
	af 1 Kl.	2 & 3 Kl.	alle Forf. bekjendte.	af 1 Kl.	af 2 Kl.	Ialt.
3 Aar		2	8	3		3
4 —	1	4	17	1	2	3
5 —	2	2	13	6	3	9
unge	1	2	12			
6 Aar	2	6	19	8	2	10
7 —	3	4	15	6	3	9
ynge	1	1	4			
8 Aar	1	3	18	3		3
9 —		1	10	6	3	9
10 —		5	9	6	3	9
11 —		2	7	6	2	8
12 —		3	6	2	1	3
ældre		1	7			
13 Aar		2	6	2		2
14 —	2	1	5	5		5
15 —			2	1	2	3
16 —						
17 —		1	3			
gamle	2	1	4			
18 Aar				2	1	3
19 —					1	1
20 —				1	1	2
21 —			1			
	15	41	166	58	24	82

Jeg indrømmer, at det fremlagte Materiale ikke er noget positivt Bevis — saadanne gives overhovedet ikke i Avlen —, men Tallene ere dog Indlæg, som enhver Fagmand vil vide at vurdere. Det store Antal af 534 Hingste er ikke vilkaarlig valgt, idet det omfatter alle de Præmiehingste samt andre ret gode Stodhingste, hvis Fødselsaar

og Fædre jeg har kunnet faa Oplysning om, tildels af Dyrskueprotokoller.

Det statistiske Materiale, jeg har raadet over til Bedømmelse af Alderen paa Præmiehingstenes Mødre ved Bedækningen, er betydelig mindre end for Fædrenes Vedkommende, da den sjældnere findes i Dyrskueprotokollerne, og jeg ikke fra Begyndelsen af min Virksomhed har havt min Opmærksomhed rettet paa den Sag; tilmed har det været mig umuligt altid at faa nøjagtige Opgiver over ældre, afdøde Moderhopper, saa jeg i flere Tilfælde har maattet tage til Takke med Betegnelsen »unge«, hvortil jeg henfører 4, 5 og 6-aarige, »yngre«, hvortil 7—9-aarige vel kunne regnes, »ældre«: omtrent 12—14 Aar og »gamle«: 15—20 Aar.

Ogsaa i denne Tabel synes de unge at have Overvægt, i ethvert Fald have de 4—8-aarige Hopper ubetinget givet det bedste Resultat.

Af 3-Aars Hopper er der ikke mange, idet de ikke almindelig anvendes til Avl i Jylland; men der er dog Exempler nok paa, at veludviklede Hopper i den Alder uden Skade for egen Udvikling kunne anvendes til Avl, saa det er unødvendigt at advare Optrætterne derimod, især da det næppe frugter. Og for Afkommets Vedkommende er der ikke Erfaring for, at det skulde udarte. Kjendsgjæringer vise, at flere gode Præmiehingste ere faldne paa Mødre, der ere bedækkede som 3-aarige.

Selv i Fuldblodsracen tør denne tidlige Anvendelse til Avl ikke absolut fordømmes, idet 3 Væddeløbshingste af 1ste Klasse, ere faldne paa saa tidlig bedækkede Hopper.

Ogsaa for den højere Alders Vedkommende er der Samklang mellem Tabellerne over Hingste og Hopper, idet der ligeledes kun er falden faa gode Sønner paa gamle Mødre, og i saa Fald har det tilmed nærmest været saadanne med stærk Nedarvingsevne.

Det stemmer ogsaa med praktisk Erfaring, at gamle Hopper give mindre godt Afkom, men, som nævnt, der findes enkelte Undtagelser. Dels for disses Skyld, dels

Jydske Hingste i Stambogen.

	Alder			Alder	
	Fader	Moder		Fader	Moder
Gl. Grenstenhingst.	ung	gl.	Claus, Agersnap ...	7	7
Vellevhingsten.....	18	11	Freidig	9	13
Jørgen Adolfsens H.	4	3 ?	Sorte Helstrup H. .	12	15
Gl. Vissinghingst..	2	8	Glenstrup	3	ca. 7
Fiskers, Hinge.....	6	7	Raasted	3	ca. 5
Holt Skimlen.....	2	6	Elkjær	3	18—19
Gl.Tebbestruphingst	3	14	Grensten 2.....	8	7
Vandethingsten....	3	7	Jegstrup	10	12
P. Laursens, Skuls-			Foerlev	18	6
balle.....	5	5	V. Velling 2	11	8
Constantin	3	7	Ginnerup	2	ca. 6
Eggertsens, Roden .	8	6	Karleby.....	5	8
Grensten 1.....	ung	5	Valdemar, Tou-		
R. Alexandersens ..	4	11	strup	5	5
Gimsing	ungre	4	Victor	5	13
Otto Holts (brun)..	3	3—4	Thor 2	7	4
do Activ 3... ..	3	ungre	Frode.....	3	9—10
Kaastrup Hingsten.	6	ca. 12	Østrup.....	6	7
Th. Andersens, Taa-			Hjort	6	ung
num.....	10	6	Nobel.....	13	6
Henriksens »Kjøbe-			Todbjerg	6	6
skov«.....	7	13	Grantorp, Alken ...	6	8
Gl. Nandruphingst.	8	ca. 14	Sleipner, V. Ørum .	3	9
Niels Smeds brune			Knudstrup	2—3	7
Morsø-Hingst....	10	ca. 12	Valdemar, Sjørsløv.	5	4
Rolf	4	7	Esbjerg.....	4	ca. 11
Iver Vindes unge H.	6	ung	Ravnen 2.....	4	6
Ellis (Grensten)....	12	8	Vorning	8	4
Claus, St. Brøndum	6	11	Sjelle 2.....	3	10
Constantin 2	6	13	Onsild Grantorp ...	8	6
Chr. Knudsens, Nørre			Erslev	5	21
Onsild	5	7	Kok Ginnerup	2	3
JensLaursens, Mond-			Frølund.....	5	8
bjerg	6	9	Bjerreherred.....	8	ca. 8
Tviskloster.....	4	12	Thor, Stenum	5	10
Roden	7	14	Thor, Yttrup.....	6	12
Ullerup	8	10	Essendrup.....	20	4
Vindelev 2.....	7	7	Constantin d. yngre.	ung	6
Niels Smeds brune			Axel	6	3
Hingst.....	4	13	Skejby	3	4
Grantorp.....	4	5	Agersnap	7	7
Petersbjerggaard...	3	8	Buus	17	6
Bredballe	3	7	Vorup	17	8
Delius 3	8	12	Essenbæk	5	ung
Theodor.....	3	9 ?	Valdemar 2.....	5	6
Cimber.....	7	gl.	Todbjerg 2.....	4	ung
Ellis 2.....	6	17	Nobel 2.....	5	10
Valdemar (gul)....	4	6	Ginnerup 2.....	6	10—12
Jens Kjeldsens, Had-			Oppermann.....	3	4
sten	9	13	Grensten (Fisker) ..	7	14

	Alder			Alder	
	Fader	Moder		Fader	Moder
Esbjerg 2	4	5	Kousted	15	12
Haarby	6	8	Toke	3	6
Thor, Stauning	9	9	Essenbæk 2	3	9
Ambrosius	6	15	Thor, Kolind	7	7
Falken	8	17	Tandholm	7	4
Randlev	4	ung	Tarento 2	5	3
Ilshøj	7	10	Thor, Mondbjerg ..	3	ung
Bacchus	9	6	Goliat	9	4
Frejr	ung	17	Kronjyden	3	4
Tebbestrup	5	4	Axel 2	5	6
Grensten (sort)	9	ca. 9	Skalmstrup	ung	3
Ølgod	11	10	Buus 2	4	7
Terp	3	9	Bisgaard	7	ung
Valdemar, Lemvig ..	8	3	Svend Starke	12	ung
Toft	7-8	5	Thorvald	10	8
Pærgaard	3	14	Nørretranders	7	7

Lovende, yngre, jyske Hingste og andre ret gode Stodhingste.

	Alder			Alder	
	Fader	Moder		Fader	Moder
Sparknægt	3	12	Brask, Kondrup ..	19	7
Horsa	7	4	Haarby, (Elkjær) ..	14	6
Tordenskjøld	9	ældre	Lem	9	10
Brage (Kok)	5	3	Christof. Mortensens,		
Sindballe	5	8	Blegind	5	5
Morten Frandsens,			Fritz, Voerbjerg ...	7	8
Højen	8	14	Faxe	6	9
Mikkelsens, Vong ..	6	3	Skovsballe	9	9
Messingjens	10	4	Valdemar, Lindholm	4	13
Dan	5	6	Oscar	4	ca. 12
Negeren	13	5	Ørrild	5	ca. 13
Frode	14	6	Pletfux	9	5
Bryde	8	8	Bjedstrup (fuxrød) ..	13	5
Kalø	4	ung	Haarby, Ulstrup ...	6	ung
Tamerlan	4	gl.	Pærgaard, Fyn	11	5

Hingste af blandet Race i Stambogens Tillæg.

	Alder			Alder	
	Fader	Moder		Fader	Moder
NielsNielsens, Høver	7	9	Enner	9	4
JensThomsens Enkes	9	11	Claus Belgier	11	10
Holsteinborg 2	10	8	Hinge	5	11
Elgaard	4	4	Stoholm	6	4
Oppenheim 2	7	6			

fordi det ikke altid er muligt at faa ældre, gode Følhopper erstattede med unge og gode, og endelig for at drage den størst mulige Nytte af de gamle, berømte Stodhingste, er det ikke alene af Interesse for Videnskaben, men tillige af stor praktisk Betydning at faa Regler for Parringen med Hensyn til Alderen. For at belyse denne Sag har jeg sammenstillet en Tabel over Alderen paa begge Forældre til alle de Præmiehingste, jeg har kunnet skaffe mig Oplysning om i den Retning.

Selv ved overfladisk Betragtning af denne Tabel opdager man, at kun i et Par Tilfælde (af ca. 160) ere begge Forældre ældre end 10 Aar, nemlig resp. 18 & 11, 12 & 15 og 15 & 12 Aar, ellers er enten begge Forældre eller i det mindste en af dem yngre (højest 10 Aar). Efter Parringer mellem 2 unge Dyr, 3 & 4 Aar, eller 4 & 3 Aar, resp. for Hingst og Hoppe, er der falden nogle ret gode Hingste, men kun én efter en 2-aarig Fader og en 3-aarig Moder, en Praxis i Avlen, som ogsaa hører til det ualmindelige.

Med Hensyn til Fuldblodsracen, da vise Tallene i samme Retning; kun er Alderen gennemgaaende højere.

Heller ikke her er der noget afgjort Bevis at bygge Regel paa, men Tallene bestyrke dog den Antagelse, at der sjældent falder udmærket Afkom efter to gamle Dyr. Er man nødt til at benytte et saadant, synes det sikrest at lade det parres med et ungt og livskraftigt. — Et Spørgsmaal, der hører her hen, men som jeg ikke seer mig i Stand til at besvare ad Erfaringens Vej, er: om første-fødte Føl ere mindre og svagere end de senere fødte, hvilket almindelig antages, og om dette særlig gjælder unge Hoppers første Føl. Jeg kan kun anføre, at det i alt Fald ikke behøver at være Tilfældet, da man saavel i den jydsk som Fuldblodsracen træffer Matadorer paa 3-aarige Mødre.

Hvad nu Forældrenes Størrelse angaaer, naar Talen er om at producere det bedste Afkom, da er det en hippologisk Læresætning, at den store Hoppe, parret med en mindre Hingst, giver et bedre Resultat end det omvendte Forhold.

Man studser jo uvilkaarligt over det Unaturlige heri, idet det er Regel hos Pattedyrene, at Hankjønnet er størst, og fra denne Regel er Hesten ingenlunde undtaget; men Forklaringen, hvorpaa nævnte Theori støtter sig, seer meget tiltalende ud, og den er sandsynligvis bygget paa den praktiske Erfaring fra Muldyravlen. Man forudsætter jo meget rigtigt, at den store, rummelige Hoppe har bedre Plads til Fosteret at udvikle sig end den mindre. Rigtigheden af nævnte Regel er dog ikke almindelig anerkjendt i Praxis af erfarne Opdrættere. Man erkjender vel, at, naar man har en Hoppe, der er for stor, bør den parres med en mindre Hingst, eller hvis man har en lille, god Hingst, bør man føre en stor Hoppe til den, for at faa et passende Afkom, men videre gaaer man ikke. Heller ikke er Fosterets Størrelse og Udvikling ved Fødslen, selv om dette var mere afhængig af Moderdyrets Størrelse, end Tilfældet er, nogen fuldt paalidelig Rettesnor for dets senere Godhed; Moderens Malkeevne spiller i saa Henseende ogsaa en Rolle. Da en paa større Erfaring bygget Regel for, hvad der hyppigst giver et heldigt Resultat, er af stor praktisk Betydning — ogsaa fordi de store Hopper saavel ere kostbare som sjældne, naar de skulle være gode samt tillige ere dyrere at holde — har jeg indsamlet noget Materiale til Belysning af Spørgsmaalet.

Men først maa dog opgives de gængse Maal (Baandmaal) for jyske Heste. Hingstene ere saaledes hyppigst i fed Tilstand 10 Kv. 5" til 11 Kv. høje, og Yderlighederne ere omtrent 10 Kv. 2" og 11 Kv. 2". Følhopperne variere fra omtr. 10 til 11 Kv.; men den almindelige Høide er for de bedre Egne 10 Kv. 3" til 4". En Hoppe paa indtil et Par Tommer over 10 Kv. regnes for lille, og man taler først om store Hopper, naar de maale over 10 Kv. 5". Af saadanne findes der dog ikke mange, undtagen i Randers Egnen, Thisted Amt og Sydjylland.

Det almindelige Forhold ved Parringen er, at Hingsten er 2—3 Tommer højere end Hoppen, undertiden er Forskjellen større, men den naaer dog sjældent 1 Kv. Omvendt

træffer man ogsaa, at Hoppen kan være størst, men i saa Fald er det dog sjældent mere end et Par Tommer.

Der er saaledes saa godt som aldrig Tale om egentligt Misforhold i Størrelse mellem de avlende Dyr, saa der kunde være Grund til at befrygte Misfostere eller vanskelige Fødsler deraf. Og naar det i det Følgende drejer sig om Størrelsen af Avlsdyrene, da er Spillerummet heller

Højden paa Moderhopperne	til de bedste Stodhingste	til alle Forf. bekjendte Hingste
Under 10 Kv.		1
ca. 10 Kv.	1	4
» 10 » 1 Tom.	6	20
» 10 » 2 »	15	43
» 10 » 3 » } Middelhøjde }	23	53
ca. 10 Kv. 4 Tom.	15	41
» 10 » 5 »	16	35
» 11 » og derover ...	1	4
	77	201

ikke større. Tabellen omfatter alle de Hingstemødre, som jeg selv har seet og maalt, men dog ogsaa en Del, hvis Maal jeg har seet opgivet i Dyrskueprotokoller eller faaet Meddelelse om fra Mænd, hvis Sagkundskab og Paalidelighed jeg ikke drager i Tvivl. Naturligvis er der her ikke Tale om mathematisk Nøjagtighed, og det er heller ikke nødvendigt for det tilsigtede Øjemed, da Spørgsmaalet i Praxis bliver, om de store, middelstore eller smaa Hopper, der vel at mærke alle forudsættes brede, dybe og solide, gennemgaaende have givet flest Hingste.

Det er jo en gammel, praktisk Erfaring, at Følhoppen ikke maa være for stor, men med de senere Aars Higen efter Størrelse hos Hesten, i Forbindelse med Dyrskuernes

Virken i Retning af at fremdrage de kostbareste Hopper, og endelig støttet af den nævnte Theori om de store Hoppers Fortrin til Tillæg, er der kommen stor Uklarhed ud blandt Opdrætterne om, hvad der er det heldigste.

Tabellen peger afgjort paa, at Middelhøjden giver det bedste Resultat, og endda bør anføres, at vistnok det store Flertal af de, hvad Højde angaaer, ukjendte Mødre til Resten af de i første Tabel opførte jyske Hingste have hørt til denne Kategorie; netop fordi der intet er opgivet, eller jeg ikke har faaet meddelt noget om Moderhoppernes Højde, troer jeg, det er berettiget at antage, at der i de fleste Tilfælde ikke har været noget mærkværdigt ved dem, altsaa hverken særlig store eller særlig smaa.

Men det Interessante og Belærende ved Tabellerne er egentlig, at de vise, at selv smaa Hopper kunne give stort og veludviklet Afkom, hvilket man jo ogsaa seer saa hyppig i Praxis, samt at de bekræfte den gamle Erfaring, at store Hopper til Avl sjældent have den Værdi som i Handelen. Den Indvending, der mulig kan gjøres for de meget store Hoppers Vedkommende, nemlig: at Antallet er saa ringe, at det ikke beviser noget, at der er falden saa faa Præmiehingste efter den Slags, gjælder ikke absolut for de Egne, i hvilke de jyske Hingste tillægges, thi der ere de smaa Hopper omtrent ligesaa sjældne, og tilmed ere de kun lidet paaagtede. Desuden var det mærkværdigt, hvis de store Hopper virkelig havde Fortrin med Hensyn til at give godt Afkom, at de alligevel trods deres ringere Antal ikke gave et større Antal Gevinster, end Tilfældet er. Som praktisk Resultat, uddraget af Tallene, turde som Regel det gjælde, at jyske Hopper af en Højde paa 10 Kv. 2—5" synes at give det bedste Afkom, og at følgelig den Begunstigelse, der ved de fleste Dyrskuer bliver de store Hopper til Del, næppe er fuldt fortjent, men bidrager til at opmuntre Folk til at skaffe sig store Følhopper, der ikke altid ere gode nok, medens selv fortrinlige, smaa eller mindre Hopper sælges for godt Kjøb til Sporvognskjørsel. Naturligvis er der en

Minimumsgrænse for Højden paa Følhoppen, naar man ikke vil formindske Afkommets Størrelse, men den overskrider den dygtige Opdrætter sjældent.

I det Hele taget er Spørgsmaalet om Størrelsen af Forældrene og Forfædrene til de smaa Hopper, der have givet stort og fortrinligt Afkom, ikke tilstrækkelig opklaret.

Hvad Parringen angaaer, da vil det alt af det Foregaaende synes naturligt, at Middelhopperne oftest give det bedste Afkom med Hingste af Middelstørrelse, og at meget stor Forskjel af de parrende Individiers Højde næppe tør regnes for heldig. Ligesaa peger en Sammenstilling af begge Kjøns Højde paa, at de gode Sønner, som de store Hopper have givet, oftest have været ved mindre Hingste.

Jeg berørte foran Renavlen og Indavlen (Slægtskabsavlen) som Midler til at skaffe godt Afkom, og jeg skal som Appendix til de gjorte Meddelelser i Korthed omtale de Erfaringer, jeg fra de jyske Hesteavlforhold har erhvervet i disse Retninger.

Den jyske Hesteavl er for Tiden fuldstændig baseret paa Renavl; efter de talrige og dyrtkjøbte Erfaringer med Hensyn til Krydsning af den jyske Hest med ædle og forædlede Hingste er der hos Mange kommen en alvorlig Forskrækkelse for Krydsning i det Hele taget. Efter mit Skjøn bør man dog ikke skære al Krydsning over én Kam, idet visse Racer kunne amalgamere sig, medens andre forholde sig som Olie og Vand; det er saaledes en Erfaringssætning, at Fuldblod ikke godt vil forenes med den jyske Race, medens det derimod kunde se ud, som om de engelske, svære Heste forbandt sig ret heldig med den, uden at der skeer Udartning i senere Led.

Spørgsmaalet om Slægtskabsavlen synes egentlig ikke at kunne bringes sin Løsning synderlig nærmere gennem Erfaringer fra den jyske Hesteavl. En ringere Grad af Slægtskab findes saaledes mellem de allerfleste gode Heste i Jylland; derimod er der egentlig ikke mange Exempler paa, at Hingste eller andre fremragende Avlsdyr ere fremstaaede af virkelig »blodskammelige« Forbindelser,